

Őszi álom (Mai skandináv drámák)

Újabb drámaantológiát jelentett meg az Európa Kiadó, ezúttal skandináv kortárs darabokból válogatott Osztoivits Cecília. Vad vikingegek leszarmazottai, jólétben élő puritánok, halszagú, halvérű, zárkózott emberek, tiszta táj, jó levegő... Skandinávia. Sorolhatnánk az Európa északi népeiről kialakult hagyományos sztereotípiáinkat. Kulturális tekintetben klasszikussá, egyben egyetemessé vált alkotókat említhetnénk: Ibsen, Strindberg és Bergmann csalókan közeli művésznek tűnik, s mivel ismereteink meglehetősen hiányosak, könnyedén csúszunk bele olyan ítéletek megalkotásába, amelyek inkább köszönhetőek egyfajta egzotikumkultusznak, mintsem az olvasott szövegek másságukban való megértésének. Ugyanakkor olvasási stratégiánk mindenképpen épít előzetes tudásunkra; jó, ha tudjuk, honnan olvasunk.

A kötetbe hat szerző, három svéd, egy-egy dán, norvég, illetve izlandi szerző művei kerültek be. Kétségkívül impozáns, változatos tematikájú drámák követik egymást e könyvben.

Per Olov Enquist *Képcsinálók* című drámája Selma Lagerlöf Nobel-díjas író nő valós életének egy valós eseményéből indul ki. Viktor Sjöström (szintén valós) rendező készül filmet forgatni az író nő *Halál kocsisa*

című regényéből. A helyszín egy vetítőterem, ahol valójában Lagerlöf múltját vetíti fel elének a szerző. A finomra csiszolt ibseni pszichologizáló realizmus dramaturgiájának megfelelően gyermekkori sérülések alapos feltárása során válik világossá az író nő munkássága; valóság és fikció viszonyát az alkotói folyamatban tematizálja e mű.

Enquist mellett Lars Norén neve is ismerős lehet a hazai színházbarátoknak. A kötetben szereplő *Az idő a mi otthonunk* egy Csehov-peresziflász. A darab kezdetén és végén cseresznyefavirágok hullanak, a szereplők (az orvos és író Jakob, újságíró húga, annak szerelme, aki munkanélküli tévéproducer, továbbá a vidéken maradt tanító-barátok, a csak mezőgazdaságról beszélő farmer stb.) a csehovi zsánerek ezredvégi megfelelői. A vidékre érkező városiak – szokás szerint – felbolygatják a helyiek életét, szerelmi sokszögek alakulnak, még a dialógusok is az „egymás melletti elbeszélés” technikájával épülnek. Az értelmiségi társaság kétségbeesve keresi önmagát, hogy eredmény helyett, ha lehet, még kilátástalanabb helyzetbe kerüljenek. Valóban nem nehéz e művet éles társadalomkritikai attitűddel felruházni.

Niklas Rådström *Kvartett* című drámájának szereplői is művész-értelmiségiek; zenészek, akik egyikük édesapjának, mindannyiuk mesterének temetésére készülődnek, Soszta-

kovics egy vonósnyégyesét próbálják. Orosz emigránsok életébe pillanthatunk be, a diktatúra feldolgozhatatlanságát egyéni sorsukon keresztül élhetjük át.

A norvég Jon Fosse *Őszi álm*-jának szereplői név nélküli alakok, általuk egy széthulló család története vázolódik fel. A színhely mindvégig egy temető. A dramatikus idő kezelésének szabad technikája érdekes játékokat nyit az értelmezők számára: a jelenetek úgy folynak egymásba, hogy csak a dialógusokból derülnek ki az évtizedes ugrások. A párbeszéddek frázisok és klisék ismétléseivé degradálódnak, az ily módon értelmüket veszítő jelölők az abszurdhoz rendelik a művet.

Line Knutzon *Közeleg az idő* című darabja is az abszurd hagyományaiból merít, de ha Fosse drámai világát az erőteljes degradációk révén beckettinek minősítjük, akkor Knutzont Ionescóhoz kell kötnünk: a *Közeleg az idő* szereplői „óriásbábok”, akik nem bírnak emlékezni, nem bírnak felnőni. Egyikőjük elmeséli, hogy hogyan töltött két évet a faskamrában, miközben csak egy gregblyéért ment be, lányuk hús évvel idősebb, mint ők maguk, a háztartási alkalmazott azon panaszkodik, hogy a felmenői mind gyermektelenek voltak.

Az izlandi Arni Ibsen *Mennyország* című drámája kétségkívül a legrendhagyóbb darabja ennek az antológiának. „Skizofrén vígjátéka” va-

lóban a „hasadás” mentén íródik: izgalmas kísérlet, melyben a színpadot és a nézőteret középen fallal kettéosztva olyan szimultán színpadot terem, amelyben a párhuzamos cselekményeket a nézők két részletben nézhetik meg. Az így keletkező két felvonás tehát tetszés szerinti sorrendben tekinthető meg, olvasható el. A formai újítás olyan elementáris erővel hat, hogy valójában lényegtelen a hagyományos értelemben vett történet, jelen esetben egy hétvégi buli melodramatikus részletei. Kíváncsian várjuk a színpadi interpretáció(ka)t!

LEPOSA BALÁZS

(Európa Kiadó, Budapest, 2002, 653 oldal, 2500 Ft)

NAGY GÁSPÁR:

...nem szabad feledNI...!

A lírikusi ösztön gyakran használja tüzelőszerül a hiányt. Nem kizárt, hogy mondjuk egy Jan Mayen-i költőben nehezen féken tartható inspiráció: verset írni a forró nyárról. (Arktiszi kis sziget, Jan Mayen norvég külbirtok, a bányászati idény alatt mintegy háromezer lakossal. Bányászat és költészet különben nem csizma az asztalon – Németh László írta: „Bányász a költő s igazolja a lelet.”)